

ابن عربی و حکمت الهی در کلمه آدمی؛ بررسی تصویری جامع از آدم در فصوص الحکم

مسعود احمدی افزادی،* استادیار دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال
نواب مقربی،** دکترای کلام؛ فلسفه دین و مسائل جدید کلامی

چکیده

نکته مهم و اساسی در «فص آدم» از کتاب فصوص الحکم ابن عربی، چرایی آفرینش آدم است و اینکه هدف از خلقت عالم و آدم چه بوده است؟ در مقیاس درون دینی و اسلامی، نخستین پاسخ به این پرسش همان مضمون حدیث قدسی معروف است که معرفت الهی را مبنا و دلیل آفرینش میدانند. ولی این پاسخ مبتنی بر معرفت، نارساتر و نابسندۀ تر از آن است که همه کُنه حکایت را بازگو کند و نیاز به شرح و بسط دارد. از زاویه‌ی دیگر نیز میتوان به این مسئله نگاه کرد. در واقع دو دیدگاه متفاوت در اینجا وجود دارد؛ یک دیدگاه، بر پایه‌ی تصویر عامه‌ی مؤمنان به ادیان ابراهیمی است و دیگری مبتنی بر وحدت وجود. در تصویر اخیر که مهمترین انگاره‌ی معرفت‌گرایان در شناخت الهی است، خدا ظاهر و باطن، اول و آخر است، آدم نیز هم خلق و هم حق است؛ جامع جمیع اسمای الهی است و عالم، آینه‌ی است که خدا و آدم خود را در آن می‌بینند و ملائکه هم، قوای عالم هستند؛ جلال و جمال، دودست خدا، و انسان کامل، همان نفس واحده است و سخن آخر اینکه خلیفه‌ی خدا بر زمین، جامع دو صورت خدا و صورت عالم است. در این مقاله تلاش میشود، این تصویر از زوایای مختلف بررسی شود و در نهایت

تصویری جامع از مسئله مورد بحث بدست داده شود.

کلیدواژگان

ابن عربی
خلقت
ابلیس
آدم و حوا
اسماء و صفات
ملائک

مقدمه

محمی الدین ابن عربی، عارف بزرگ اسلامی را بعنوان شیخ اکبر، شارح بسیاری از اصطلاحات غامض عرفان اسلامی و از آن بالاتر صاحب و واضع برخی دیدگاه‌های مهم و حتی بحث برانگیز در حوزه عرفان نظری برمی‌شمارند. این استوانه بزرگ فکری عرفان اسلامی که آراء و اندیشه‌های او در مشربهای شریعتی، طریقتی و حکمی با مخالفتها و موافقتهای فراوانی روبرو شد، از اقصای غرب امپراطوری فرهنگی اسلامی یعنی اندلس برخاست و در محیط خاص اجتماعی و فرهنگی اروپای قرن سیزدهم تأثیر فراوانی بر فضای فکری متفکران و اندیشمندان

*.Email:masoodahmadi110@hotmail.com

(نویسنده مسئول)

**Email:nawabmoqarrabi@gmail.com

تاریخ تأیید: ۹۵/۱۱/۱۹

تاریخ دریافت: ۹۵/۸/۲۵